

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки та планування бізнесу

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
М. Д. Балджи
_____ М. Д. Балджи
“ ” _____ 2016 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.03050401 «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему:
**«Економічне обґрунтування шляхів забезпечення ефективного розвитку
сільськогосподарського кооперативу
(на прикладі СВК «Авангард»)»**

Виконавець
студентка VI курсу ФЕУП
Барабаш І. С.

/підпис/

Науковий керівник
к.е.н., доцент
Сментина Н. В.

/підпис/

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Стан економіки аграрного сектору зумовлює активізацію пошуку шляхів виходу з економічної кризи та розвитку підприємницької діяльності. У соціально-економічному розвитку основних галузей будь-якої країни сільське господарство посідає особливе місце. Це одна зі сфер народного господарства, яка забезпечує виробництво продуктів харчування і є найпершою умовою суспільства. Продукти сільського господарства і промислові товари, що виробляються з сільськогосподарської сировини, становлять 75% фонду народного споживання.

Провідна роль у розвитку продуктивних сил країни належить галузям промисловості, однак неодмінною умовою соціально-економічного прогресу є підвищення ефективності сільського господарства.

Увага до проблеми підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому та вирощування зернових, технічних, кормових культур викликана, насамперед тим, що від успішного розв'язання її залежить зростання дохідності підприємств, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу.

Кооперація як суспільно-економічне явище є важливим компонентом ринкових відносин, і перш за все, на селі. Вона виникає і набуває бурхливого розвитку тоді, коли у сферу цих відносин втягуються широкі верстви населення, у той момент, коли значна частина людей починає відчувати потребу в об'єднанні з метою колективного вирішення економічних проблем, актуальних для більшості.

Глибоке та всебічне осмислення особливостей українського кооперативного руху дозволяє зробити цілком обґрунтований висновок про те, що набутий у різний час і за різних економічних умов кооперативний досвід, важливо враховувати сьогодні для зміцнення позицій дрібного та середнього сільськогосподарського товаровиробника в умовах ринку. Вивчаючи його,

важливо враховувати й ту обставину, що вітчизняний кооперативний рух на селі виник і розвивався саме у період утвердження ринкових відносин, і був індикатором змін в економічній державній політиці.

Подібна ситуація зараз має місце і в Україні, і в сусідніх державах. А проблеми сучасних дрібних і середніх сільськогосподарських товаровиробників, просто звичайних жителів села успішно вирішувалися попередніми поколіннями вітчизняних кооператорів за допомогою сільськогосподарських, споживчих і кредитних кооперативів.

Напрацьований у минулому та сучасний кооперативний досвід, без перебільшення, має не тільки науково-теоретичне значення. Він може бути корисний і творчо використаний у кооперативній практиці. За умови врахування проблем становлення і розвитку кооперативів, кращих традицій минулого та сучасних досягнень, кооперація може відіграти важливу роль у процесі розвитку аграрної сфери економіки України.

Актуальність досліджуваної теми обумовлена підвищенням економічної ефективності виробництва рослинницької продукції та зростання економіки галузей рослинництва. Підвищення економічної ефективності передбачає збільшення виробництва і підвищення якості продукції при одночасному зменшенні затрат праці та матеріальних засобів на одиницю продукції. Вирішення проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва. Та має важливе значення для агропромислового комплексу загалом.

Дослідженням цієї тематики займається велика група науковців, зокрема Погрібний О.О., Корінця Р.Я., Гриценко М.П., Малік М.Й., Ушкаренко Ю. В., Лупенко Ю. О., Месель-Веселяка В. Я., Шульга О., Рудік О. та ні. Науковцями розроблені стратегічні напрямки зміцнення сільськогосподарського виробництва, підвищення економічної ефективності використання земельних, матеріально-технічних і трудових ресурсів, ціноутворення. Однак обґрунтування пропозицій щодо збільшення виробництва

сільськогосподарської продукції та підвищення її ефективності залишаються актуальними і надалі і потребують подальших досліджень.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів ефективності діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів.

Мета дослідження зумовила вирішення наступних завдань:

- розглянути теоретичні аспекти сільськогосподарської кооперації;
- проаналізувати господарську діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу «Авангард»;
- оцінити фінансовий стан кооперативу;
- визначити проблеми ефективного розвитку сільськогосподарської кооперації в державі;
- запропонувати напрями подальшого розвитку сільськогосподарського виробничого кооперативу «Авангард»;
- проаналізувати планові показники роботи кооперативу після запровадження першочергових заходів із перспективного його розвитку.

Об'єктом дослідження виступає господарська діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу «Авангард».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, практичні питання ефективності господарської діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи досліджень: аналіз і синтез, економіко-статистичний, порівняльний аналіз, монографічний, балансовий, нормативний, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний, комп'ютерні діаграми та інші.

Інформаційна база дослідження. У якості інформаційної бази дослідження слугували нормативно-правові акти з питань сільськогосподарської кооперації, споживчої кооперації, заходів щодо активізації роботи з розвитку розлинництва, дані статистичної звітності, праці іноземних та вітчизняних науковців, інформація з Інтернет - видань та

фінансова звітність сільськогосподарського виробничого кооперативу «Авангард».

За результатами дослідження підготовлена стаття на тему «Особливості господарської діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів: вітчизняний та зарубіжний досвід», яка була опублікована у виданні «Науковий студентський вісник» факультету економіки та управління підприємництвом, № 25, 2016 р.

ВИСНОВКИ

Результати проведених досліджень дозволяють зробити такі висновки.

1. Сільськогосподарський виробничий кооператив – це сільськогосподарський кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку.

Поряд зі зміцненням фермерства та крупнотоварного приватного виробництва необхідно розвивати кооперативний рух на селі, який має стати важливим фундаментом структурної перебудови сільського господарства. Об'єднання селян у кооперативи сприятиме ефективній реалізації ресурсного потенціалу сільського господарства при збереженні робочих місць, соціальному розвитку сільських територій. Розвиток сільськогосподарської кооперації в державі дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, сприяючи відродженню селянина як господаря виробництва, реального власника засобів виробництва і виробленої ним продукції.

2. Сільськогосподарський виробничий кооператив «Авангард» - юридична особа, яка є господарюючим суб'єктом, створеним на основі добровільного членства громадян для спільної господарської діяльності; володіє загальною площею обсягом 1143 га. Основними видами діяльності Кооперативу є: вирощування, очистка, переробка та реалізація зернових культур (пшениця, ячмінь, кукурудза), технічних культур (соняшник), кормових культур, насіння сільськогосподарських культур, зовнішньоекономічна діяльність (при наявності ліцензії).

3. За результатами господарської діяльності можна сказати, що на протязі трьох років (2012-2014) СВК «Авангард» отримував лише збиток. Але у 2015 році, йому вдалося досягти рівня прибутковості, розрахуватися зі всіма

боргами та отримати чистий прибуток. Це є великим кроком уперед для керівництва та кооперативу в цілому.

4. Аналіз фінансового стану «Авангарду» показав, що кооператив є неліквідним, фінансово нестійким, не є платоспроможним, володіє слабкою діловою активністю, а також структура активів і пасивів не є гармонійною, тому необхідно більш ефективним способом використовувати джерела фінансування та оптимізувати прибутковість СВК «Авангард». У структурі витрат кооперативу лівову частку займають витрати на оплату праці, операційні витрати скорочуються, а в 2015 році вони взагалі відсутні, це говорить про те, що кооператив не працює. Кооператив втратив власний капітал ще на початковому етапі ринкових реформ, коли при величезних темпах інфляції ціни на продукцію сільського господарства залишалися практично на колишньому рівні. Внаслідок чого собівартість сільськогосподарської продукції була висока, а ціна її реалізації не покривала всіх витрат. Крім того, знизилися обсяги виробленої продукції, так як використання наявної у сільськогосподарських підприємств техніки та іншого майна непродуктивно і не рентабельно внаслідок практично повного зносу основних фондів. За рахунок скорочення обсягів виробництва і ціни, знижується і виручка від реалізації продукції.

5. В роботі визначені причини, що стримують розвиток сільськогосподарських кооперативів:

- недосконалість законодавства;
- відсутність належної державної підтримки;
- слабка матеріальна база;
- відсутність кваліфікованих кадрів - організаторів кооперативного руху;
- слабка мотивація сільськогосподарських робітників.

6. Для забезпечення подальшого перспективного розвитку сільськогосподарського виробничого кооперативу «Авангард», необхідно введення низки заходів, серед яких, зокрема варто виділити такі:

- оновлення меліоративної системи;
- застосування більш ефективних добрив для підвищення родючості землі, а також більш якісної підгодівлі для культур;
- оновлення машинного парку;
- підвищення рівня забезпеченості основними і оборотними фондами та поліпшення їх використання;
- підвищення якості продукції;
- зменшення матеріальних витрат та витрат праці на одиницю продукції;
- більш ефективне та раціональне використання сільського сподарських угідь;
- оновлення ведення тваринництва;
- поліпшення якості професійної підготовки кадрів, підвищення ефективності менеджменту;
- раціональне використання трудових ресурсів і зростання продуктивності праці;
- досягнення фінансової стійкості як основи для подальшого розвитку;
- централізована державна підтримка.

7. У комплексі заходів підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці.

8. З урахування впровадження заходів щодо підвищення ефективності виробництва урожайність з 1 га рілля для пшениці складе 45 ц – на 16 ц більше попереднього періоду, для ячменя озимого – 44 ц/га – на 15 ц/га більше,

урожайність для ячменя ярого буде на рівні 37 ц/га, що перевищує урожайність попереднього періоду без застосування нових заходів на 11 ц/га, для соняшника цей показник складе 25 ц/га – більше на 13 ц/га. А врожайність сіна з 1 га навпаки знизилася на 2 ц і склала 27 ц, це пов'язано з можливим негативним впливом нових добрив та підгодівель, погодних умов тощо.

9. При реалізації лише 40% від загального врожаю культур, при цінах 2015 року, СВК буде отримувати набагато більше виручки, ніж у попередні роки. Так, за планом у 2016 році, при повному виконанні заходів, «Авангард» може отримати виручку у розмірі 2545008 руб, у 2017 – 2632564 руб та у 2018 році – 2296050 руб.

Список використаних джерел

1. Поняття та види кооперативів. Порядок управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>.
2. Аграрна кооперація України: теорія і практика: монографія. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 347 с.
3. Аграрне право України: підручник / за ред. О.О. Погрібного. — К.: Істина, 2007. — 448 с.
4. Загурський О. М. Інституціоналізація корпоративних процесів в аграрній сфері / О. М. Загурський // Економіка АПК. – 2014. – № 1. – С. 79 –84.
5. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Агробізнес сьогодні. Сільськогосподарські кооперативи: новели правового регулювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua>.
7. Малік М.Й. Кооперація, як мотив до виробничої діяльності / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 1996. – № 2. – С. 31–39.
8. ОМР. Сільськогосподарська кооперація [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://omp.com.ua>.
9. Кооператив. Сільськогосподарський кооператив [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://coop.at.ua>.
10. Семчик В. І. Організаційно-правові засади діяльності сільськогосподарської кооперації / В. І. Семчик // Правова держава: щорічник наукових праць. – Вип. 9. – К., 2014. – С. 210.
11. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: Словник-довідник/ За ред. Р.Я. Корінця, М.П. Гриценка, М.Й. Маліка. – Львів: НВФ «Українські технології», 2010. – 160 с.
12. Про розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: Наказ Міністерства аграрної політики від 31.08.2000 р. № 168. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pravo-law.kiev.ua>.

13. Про затвердження Рекомендацій щодо створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з використанням майнових паїв або часток в майні, що знаходиться у спільній частковій власності колишніх членів реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики від 18.03.2003 р. № 67. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

14. Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 р. № 557 // Урядовий кур'єр. – 2009. – № 103. – 12 червня.

15. Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 р. № 704 // Урядовий кур'єр. – 2011. – №121. – 7 липня.

16. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Голос України. – 2010. – 4 грудня. – № 229 (№229-230).

17. Малік М.Й. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин в АПК / М.Й. Малік, Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. – 2010. – №3. – С. 5.

18. «Від Укооп-компанії до Укоопспілки, від вузькокорпоративних до колективних інтересів». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.academia.org.ua>.

19. Підсумки діяльності кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права за 9 міс. 2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.

20. Виробничі кооперативи, як суб'єкти господарювання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrcoop-journal.com.ua>.

21. Реформування. Сільськогосподарський виробничий кооператив [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://stb.sumy.ua>.

22. Ушкаренко Ю. В. Сутність и місце виробничих кооперативів в аграрному секторі південного регіону України / Ю. В. Ушкаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – В. 6. Ч. 3. – 2014. – С. 196-200.
23. Козловський С. В. Концептуальні засади побудови системи підтримки прийняття інвестиційних рішень в агропромисловому комплексі України / С. В. Козловський, Ю. В. Герасименко, В. О. Козловський // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5 (107). – С. 263–275.
24. Рудік О. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bubook.net>.
25. Аграрний сектор України. Сільськогосподарські виробничі кооперативи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agroua.net>.
26. Томілін О. О. Особливості розвитку вертикальної інтеграції в агропромисловому комплексі / О. О. Томілін // Економіка розвитку. – 2012. – № 4 (64). – С. 20–24.
27. Петров Р. І. Європейський вектор інтеграційного розвитку України: перспективи реалізації національних економічних інтересів / Р. І. Петров, Е. В. Мяло // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія «Економічні науки». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2014. – № 7. – С. 668–677.
28. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: використання зарубіжного досвіду для удосконалення української моделі. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.academia.edu>.
29. Зіновчук В.В. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США / Зіновчук В.В. – К. : Логос, 2007. – 224 с.
30. Агро. Кооперативи рятують сільгоспвиробництво [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economics.unian.ua>.
31. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
32. Шульга О. Розвиток сільської кооперації в Україні/ О. Шульга // Вісник КНТЕУ. – № 3. – 2014. – С. 35-36.

33. Статут Сільськогосподарського Виробничого Кооперативу «Авангард»: за станом на 15 липня 2003 р. – Грігоріопольський район, с. Красногорка, 2003 – 9 с.

34. Про податок на додану вартість : Закон Придністровської Молдавської Республіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon-pmr.com>.

35. Річний звіт по СВК «Авангард» Грігоріопольського району за 2011 рік.

36. Річний звіт по СВК «Авангард» Грігоріопольського району за 2012 рік.

37. Річний звіт по СВК «Авангард» Грігоріопольського району за 2013 рік.

38. Річний звіт по СВК «Авангард» Грігоріопольського району за 2014 рік.

39. Річний звіт по СВК «Авангард» Грігоріопольського району за 2015 рік.

40. Фінансовий стан підприємства: показники ліквідності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fin-admin.com>.

41. Аналіз фінансового стану підприємства: показники фінансової стійкості. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://afdanalyse.ru>.

42. Фінансовий аналіз: показники платоспроможності підприємства. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://1-fin.ru>.

43. Показники ділової активності підприємства. [Електронний ресурс] // Інтернет-ресурс для бухгалтерів. – Режим доступу: <http://buh.ru>.

44. Фінансовий аналіз звітності: показники рентабельності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.audit-it.ru>.

45. Аналіз ліквідності балансу підприємства. [Електронний ресурс] // Школа фінансового аналізу. – Режим доступу: <http://beintrend.ru>.

46. Верховна рада Придністровської Молдавської Республіки. Офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vspmr.org>.

47. Проценко В. О. Організація корпоративних форм господарювання як фактор зростання економічної ефективності сільськогосподарського виробництва / Проценко В. О. // Економіка АПК. – 2003. - № 10. – С. 15.
48. Стратегія і управління / Проблема неплатоспроможності сільськогосподарських підприємств та можливі шляхи її вирішення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.strategplann.ru>.
49. Про виробничі кооперативи: Закон Придністровської Молдавської Республіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon-pmr.com>.
50. Земельний кодекс Закон Придністровської Молдавської Республіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://justice.idknet.com>.
51. Клочко В. М. Стратегічні шляхи економічного розвитку сільського господарства України / В. М. Клочко // Проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 83–88.
52. Юхим Коваль, віце-спікер придністровського парламенту, голова парламентського комітету з питань агропромислового комплексу, транспорту, будівництва, природних ресурсів та екології / АПК Республіки: стан і перспективи розвитку.
53. Хлівна І. В. Агропродовольча політика і її вплив на зайнятість сільського ринку праці / І. В. Хлівна // Проблеми економіки. – 2013. – № 2. – С. 108–112.
54. Інформаційно-новинний ресурс ПМР / Сучасні проблеми придністровської економіки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://newspmr.com>.
55. Незалежний інформаційний портал / Влада Придністров'я збільшить підтримку сільського господарства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.noi.md>.
56. Г. Шедарь. Аграрний сектор Молдови та Придністров'я: реформи та результати [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ipp.md>.

57. Кооператив «Народне здоров'я» / Сучасні форми сільськогосподарської кооперації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://domnz.ru>.

58. Підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.

59. Budjakonline. Завжди є, що почитати / Росія допоможе Придністров'ю відновити системи зрошення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://budjakonline.md>.

60. Money Profy. Журнал про гроші і не тільки. Кредит під заставу земель сільськогосподарського призначення. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://moneyprofy.ru>.

61. Кооператив. Мета та основні завдання розвитку кооперації. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://coop.at.ua>.

62. Економічний вісник. Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://finance.mnau.edu.ua>.